

Tuula Kallioniemi

KARKULAISISTA KUUKKELIIN

Lastenkirjailijan muistelmat

HELSINGISSÄ KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

Text and data mining prohibited.

Kannen valokuva:

JOUKO SAVONEN

Etukannen kansien kuvittajat ja graafikot:

TARJA BROLA
KAARINA EWART
AINO HAVUKAINEN
JUSSI KAAKINEN
TIMO KÄSTÄMÄ
LEENA LUMME
MARIKA MAIJALA
MARIA MANNER
TIINA PALOKOSKI
VIRPI PENNA
PÄIVI PUUSTINEN
ANJA REPONEN
JII ROIKONEN
HENNA RYYNÄNEN
CHRISTEL RÖNN
SAARA SÖDERLUND
VIRPI TALVITIE
HARRI TARKKA
SAMI TOIVONEN
ULLA URKIO
SILJA-MARIA WHERSAARI

Kiitos kaikille!

© Tuula Kallioniemi ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2026

Kustannusosakeyhtiö Otava, Uudenmaankatu 10, 00120 Helsinki
tuoteturvallisuus@otava.fi

Kuvat: Tuula Kallioniemen kotialbumi ellei toisin mainita
Graafinen suunnittelu ja taitto: Päivi Puustinen

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.
ISBN 978-951-1-53301-6

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2026

TYÖLÄISEN TYTÄR

Hän on 10-vuotias ja Otsolan kansakoulun neljännellä luokalla. Hän on syntynyt 18-vuotiaalle äidille kiirastorstaina vuonna 1951 Toivelinna-nimisessä sairaalassa. Sodan päättymisestä on vasta muutama vuosi.

Hän näkee painajaisia kotikylää lähestyvistä pommikoneista ja herää sodan käyneen isänsä kauhunhuutoihin. Hän pelkää, että atomisota syttyy. Hän rukoilee tietämättä ketä.

Hän asuu Karhulan kauppalassa A. Ahlströmin työntekijöiden kahden perheen vuokratalossa, joka käsittää keittiön ja kammarin. Yhtiö on rakennuttanut asunnot pian sodan jälkeen.

Keittiön ja vessan hanasta juoksee kylmää vettä. Pönttöuuni ja puuhella lämmittävät asuntoa. Ikkunoita koristavat talvisin jääkukat. Jokaisen talon takana on likakaivo, jonka läheisen kaatopaikan, ”paskaponnin”, Pasi käy kerran kuussa hevospelillä tyhjentämässä. Silloin kylä lemuu. Yhtiön saunaan pääsevät naiset perjantaisin ja miehet lauantaisin.

Kesäisin kylän keskelle, ison muuntajan juurelle, ilmestyy romanileiri, joka aiheuttaa vipinää arkeen. On oltava joka hetki varuillaan, etteivät nuo maankiertäjät vie tuhmia tyttöjä mukaanaan. Sillä tuhma tyttö hän on.

Sodan varjot huojuvat vielä pikku kylän yllä. Kaikkien elämä ei ota asettuaakseen. Naapuritalo on hiljattain tuhoutunut asumiskelvottomaksi, kun sen asukas on päättänyt päivänsä dynamiitilla. Toisella puolen tietä on talon äiti ripustautunut hirteen. Juopuneet mellastavat raitilla, isät ajavat perheensä hankeen kirveellä uhaten. Lapsia vilisee kaikkialla. He eivät mitenkään vältty kuulemasta asioita, joita heidän ei olisi tarvis kuulla. Mielikuvitus ja leikki ovat kuitenkin ihmeellinen asia, joka tarjoaa hetimitäin mahdollisuuden toisenlaiseen todellisuuteen.

Kyläyhteisö on vielä 1960-luvulle saakka melko yhtenäinen. Isät käyvät polkupyörällä töissä A. Ahlströmin tehtaalla. Äidit ovat kotona. Vähitellen tilanne kuitenkin muuttuu. Äiditkin alkavat käydä töissä, jotta perheet saisivat rahaa omakotitalon rakentamiseen.

Hänen isänsä ei salli äidin lähtevän töihin. Omakotitalo ja oma huone jäävät haaveeksi. Tyttö tähyilee kateellisena naapurissa toimivaa päiväkotia, jonka aidatun pihan keinuihin tai leikkimökkiin ei ole asiaa. Onneksi seinänaapurin kolmen tytön äiti on myös toistaiseksi kotona, joten kavereita riittää. Kammarin ohuen seinän läpi voi huhuilla parhaalle ystävälle, että ottaisi viltin mukaan ja tulisi takapihalle leikkimään pikkunukeilla tai piirtämään paperinukkeja.

Koirat ovat kauheinta, mitä hän tietää. Kulkukoiralaumat valtaavat kylänraitin varsinkin keväisin. Riittää vain yksi haukahdus jostain kaukaa, ja hän pinkaisee portaita reunustavan ristikon ylimmälle pienelle kiljumaan apua. Lopulta hänen isänsä kyllästyy fobiaan ja lainaa naapurustosta pienen, kiltin Tutsi-nimisen koiran tyttärensä talutettavaksi. Siitä päivästä lähtien hän alkaa haaveilla omasta koiranpennusta, vaikka pelko ei katoakaan. Vasta kolmen pojan äitinä hänen haaveensa toteutuu, kun perheeseen saapuu leonberginkoira, riiviö nimeltä Santtu.

Hän osallistuu oppikoulun pääsykokeisiin, vaikka oikeastaan perheellä ei olisi varaa häntä kouluttaa. Ehkä hän pääsee vapaaoppilaaksi.

Hän ei ajattele olevansa köyhä. Hänen isänsä on tehtaan-työläinen kuten kaikki naapuruston isät. Hänellä on viisi vuotta nuorempi pikkuveli, jonka kanssa hän jakaa yöksi levitettävän hetekan.

Hän saa 15-vuotiaana toisen pikkuveljen. Hän on pitkään toivonut koiranpentua, mutta koska ei sitä saa, pikkuveljestä tulee hänelle maailman rakkain ihminen.

Hän ei vielä tiedä saavansa rakkaan kollegan Sari Peltoniemen, joka Noitalinna Huraa! -yhtyeen laulajana levyttää vuonna 1987 biisin *Pikkuveli*. Onnekseen hän ei tiedä, että kaikki ei aina suju niin kuin toivoisi, mutta pikkuveli pysyy hänelle aina pikkuveljenä.

Hän tulee käyttämään pikkuveljeä esikuvana kirjoissaan. Veljen hammasraudoista kertova nuortenkirja *Mä, Liimatainen ja muut* saa teini-ikäisen pikkuveljen uhkailemaan oikeusasiemiehellä. Musta huumori on sisarusten yhteinen juttu.

Juuri mitään hän ei vielä tiedä.

Hän oppii lukemaan nelivuotiaana. Yhtäkkiä, kulkiessaan äitinsä kanssa kauppalan keskustassa, hän lukee pienen kerrostalon seinästä kaksi sinisin valokirjaimin välkkyvää sanaa: ”apteekki” ja ”Koskenkorva”. Hän osaa lukea! Hänestä tulee hetkeksi suvun kuuluisuus.

Kirjat ovat parasta, mitä hän tietää. Hän lukee Tammen kultaista kirjaa *Nalle ja minä* yhä uudestaan. Hän osaa ulkoa kirjan takakannessa olevan luettelon muista kultaisista kirjoista.

Hänen kummitätinsä lähettää hänelle kirjoja joulupaketissa. Hän ahmii moneen kertaan Kaija Pakkasen kirjoittaman nuortenkirjan *Missu löytää ratkaisun*. Vuosikymmenten kuluttua hän

menee hetkeksi pois tolaltaan tavatessaan ilmi elävän Kaija Pakkasen kolleganaan.

Hän eläytyy vahvasti jokaiseen lukemaansa tarinaan, koska toivoo olevansa joku toinen. Hän kokee itsensä mustaksi lampaaksi ja tuntee syvää yhteenkuuluvuutta Rebekka Räsäsen *Saa-riksen musta lammas* -kirjan Marja Saariseen.

Teini-iässä hän lukee sylissään istuvalle pikkuveljelle Kirsi Kunnaksen suomeksi riimittelemää *Hanhiemon iloista lipasta*. Hänen äitinsä käskää häntä lopettamaan kimittämisen, jottei pojan kuulo vaurioidu. Hän muistaa vielä yli seitsemänkymppisenä osan runoista ulkoa.

Myöhemmin hänellä on lapsuuden kirjoista jäljellä vain *Lasten satu-Kalevala* ja repaleinen *Suomen kansan seikkailusatuja*. Hänen jo muutettua kotoa hänen äitinsä on polttanut perunamaallaan kirjaroviota, koska lapsuuden kirjoja tai leluja on turha säilyttää. Äiti ei materiaa arvostanut. Hän ilmoitti jättävänsä perikunnalle aikanaan korkeintaan kaksi muovikassillista tavaraa ja poistuvansa ”suorin vartaloin kerien”. Sen äiti myös teki. Hän kuoli lyhyen ja kovan sairauden jälkeen saman ikäisenä kuin tytär tulee kirjoittamaan muistelmansa.

Tyttö huomaa, että joillakin on harrastuksia. Naapurin Leena käy baletissa. Hänen itsensä on turha edes haaveilla tutusta tai tyllistä.

Muutama tyttö harrastaa yleisurheilua Karhulan Katajaisissa. Isä leimahtaa, kun hän kysyy, saisiko viisi penniä jäsenmaksuun. Katajaiset on porvariseura!

Koulua hän rakastaa. Kansakoulun alakerran lainastosta saa kerralla mukaansa kaksi ruskealla voimapaperilla päällystettyä kirjaa. Niistä ei riitä pitkäksi aikaa iloa. Onneksi hän pääsee myöhemmin isän kanssa kauppalan kirjastoon.

Kultaisen aapisen hän on lukenut heti ensimmäisen koulupäivän

jälkeen ja pelkää kuollakseen, että Sylvi-opettaja saa tietää. Määräys on ollut opetella ulkoa vain: ”Auto Satumaahan ajaa. Katsos kuutta matkustajaa.”

Noita-akka Pomperipossa hyökkää aapisen sivuilta hänen uniinsa, koska hän toivoo salaa, että Pomperipossa sieppaisi kiltin ja kaikkien rakastaman Timo-veljen niin kuin sadun Timontonttupojan.

Hänestä tuntuu, ettei hän kelpaa kenellekään. Hän ei osaa olla kiltti eikä oikeanlainen tyttö. Ei kotona eikä koulussa.

Toisella luokalla Sylvi-opettaja antaa kirjoitelman aiheeksi ”Minun opettajani”.

Tyttö parka luulee, että on lupa kertoa, mitä ajattelee. Hän haluaa kertoa, ettei pidä opettajaansa reiluna. Hän kirjoittaa vihkoon: *Opettaja lellii Helenaa ja Irmeliä.* Täynnä katkeruutta hän sepustaa komeaksi lopuksi: *Meidän ope on pimu!*

Opettajan mieltä järkyttänyt hirveä lapsi joutuu lauantaina koulupäivän päätteeksi lausumaan kauhuissaan rukouksen luokan edessä. Hän posmittaa henkensä hädässä: ”Levolle lasken, luojani.” Skandaali on oudolla tavalla levinnyt koko kouluun. Kotimatkan hän pinkoo pissat housuissa pakoon, kun sekä oman että rinnakkaisluokan oppilaat ajavat häntä takaa.

Aikuisena hän kysyy äidiltään, miten hänen elämänsä lynkkausmeiningin jälkeen jatkui.

Äiti ei muista koko tapausta. Vihko, jossa kirjoitelma on, kaatoa merkillisesti.

Vielä vanhanakin hän muistaa tapahtuman. Eikä kadu.

Hän ei ole kiltti, sievä eikä kuuliainen.

Hän on rillipäinen, suulas rimppakinttu. Hän haluaisi näyttää lapsitähti Shirley Templeltä, jonka on nähnyt naapurin televisiossa.

Hän yrittää turhaan kaivertaa lyijykynän terällä itselleen hymy-

kuopat. Hän harjoittelee steppaamista. Hänen äitinsä mainitsee, että urheilijat ovat niitä, jotka eivät muuhun pysty.

Hän sepittää mielessään tarinaa, jossa on vaihdokas. Tarinassa hänellä on pikkuveljen sijasta kaksoissisko. Hän liikuttuu kohtauksesta, jossa siskokset kuin ihmeen kaupalla löytävät toisensa. Hänen oikeat vanhempansa, jotka asuvat hienossa kartanossa, itkevät vuolaasti.

Tietäisipä hän silloin, että tulee yli seitsemänkymppisenä yllättäen saamaan itseään vuotta vanhemman siskon, kun hänen pikkuveljensä on My heritage -sivuston kautta saanut DNA-testin avulla ”osuman”. Lopulta Marja-sisko jää hänelle tuiki vieraaksi, ja yhteydenpito loppuu harvakseltaan tapahtuneen viestinnän jälkeen ilman, että siskokset olisivat edes tavanneet toisiaan.

Osa perheestä pitää tarinaa mahdottomana, varsinkin, kun isä mitä ilmeisimmin ei ole ikinä asiaa tiennyt.

Neljännän luokan keväänä hän kirjoittaa ainevihkoon runon, joka esitetään kevätjuhlassa. Hän on saanut runosta arvosanaksi 10 ja hymypoikaleiman. Runon lopussa lukee: *Hieno runo!*

Jostain syystä hänen äitinsä on säilyttänyt muutaman hänen ainevihkoistaan.

Hän muistaa vielä vanhana rinnakkaisluokan kanssa tehdyn keväisen metsäretken. Hänen korviinsa kantautuu vahingossa runoon ihastuneen sijaisopettajan lause naapuriluokan opettajalle: ”Tuulasta tulee varmasti kirjailija.”

Tunne on järisyttävä. Häntä ei ole ikinä ennen kehuu.

Mutta hetken kuluttua hän jo häpeää runoa, koska siinä puhutaan paljaista varpaista. Tyyli-rikko? Tajuaako hän jo silloin kirjoittamisesta jotain.

Neljännän luokan kevään ainevihkon hän on vasta ehtinyt aloittaa edellisten vihkojen täytettyä tarinoista. Jäljellä oleville sivuille hän päättää kirjoittaa kirjan.

Kevätruno.

¹
Jo roudasta on sulanut maa.

Pian arojaloin lapset juosta saa.

^{2.}
Jo muurahainen ahkera heräs talvi-
unustaan, se koko talven nukkunut
on alla lumimaan.

^{3.}

Nyt nousu valkokuokon kaino pää,
ei sitä huonommaksi sinivuokka jää.

^{4.}
Lekentlehti pieni on varrella ojan.

Kas, emö västäräkkikin sai untuvaisen
pojan.

^{5.}
Min iloista ja kaunista on tää
kevät aika armas nyt Kirstiltä ja
Marjalta jo paistaa paljas varvas.

Hissus runo!

Hän tahtoo tulla kauniiksi, rikkaaksi ja kuuluisaksi. Hän on kuunnellut *Ollin oppivuosia* Kouluradiosta syvästi liikuttuneena. Hän aikoo toteuttaa Anni Swanin hengessä aiemmin kuvittelemansa tarinan vaihdokkaasta.

Hän kirjoittaa vihkoon: *Punainen ongenkoho nypytti hiljaa kaislikossa.*

Muuta hän ei keksi.

Hänellä ei ole aavistustakaan, että hän paljon myöhemmin kirjoittaa nuortenromaanin nimeltä *Pako*, joka alkaa tuolla ikämuistoisella lauseella vuodelta 1962.

Hän pääsee oppikouluun vapaaoppilaspaikalle. Hän on liian iloinen ymmärtääkseen tuntea noloutta siitä, että perheellä ei ole varaa lukukausimaksuihin. Enää hän ei haaveile tulewansa kirjailijaksi. Hän inhoaa vakavaa ja tympeää äidinkielen opettajaa, joka pudottaa hänen äidinkielen numeronsa seiskaan. Vielä kansakoulun kevättodistuksessa se oli ollut komea kymppi. Äidinkieli on totista totta. Ainekirjoitus ei enää ole Olli Oravaa eikä prinsessasatuja.

”Ai ko sie oot mahoton. Tullooko siusta ikännää mittää”, huokaa äiti, joka on aikoinaan julkaissut karjalaisessa sanomalehdessä hassun kirjoituksen nimeltä *Rusupiirakan tarina*.

Aikojen päästä hän tajuaa, että äiti olisi halunnut kirjailijaksi. Mutta sota, evakkoreissut ja köyhyys nujersivat hänen haaveensa.

Hän ymmärtää äitiänsä aivan liian myöhään. Se melkein särkee hänen sydämensä.

Hän on oppikoululainen. Hänestä tulee ehkä opettaja, koska on kansakoulun aineessa kirjoittanut: *Se minua houkuttelee eniten, että opettajilla on hyvä palkka, pitkät lomat ja mukavat asunnot.*

MESTARI- HAAHUILIJA

Äkkiä olin ylioppilas. Lähes aikuinen?
Kirjoittamisen tarve oli pitkän tauon jälkeen voimistunut.

Lukion loppupuolella kirjoittelin runoja, jotka tulvivat maailmantuskaa ja riutuvaa rakkautta. Kokeilin humoristisia juttuja Apu-lehden pakinoista tutun, Erkki-Mikael Salmen luoman Samuel Väsy -hahmon innoittamana. Rakastin ainekirjoitusta, koska olin lukiossa saanut opettajaksi ihanan Sirkka Reinelän. Olin lakannut lukemasta kirjoja.

Olin löytänyt poikaystävän, enkä todellakaan aikonut päästää hänestä irti hakeutuakseni opiskelemaan jonnekin kauas. Väli-vuosista ei silloin puhuttu, mutta sellaiseen päädyin.

Kirjastonhoitajan ammatti kuulosti äkkiä ihan kuin minulle tehdyltä. Sain harjoittelijan paikan Karhulan kauppalankirjastosta. Harjoitteluvaatimuksiin kuului muun muassa nukketeatteriesityksen laatiminen lapsille. Kyhäilin pahvista jonkinlaisen näytämön ja esitin sivukirjaston lapsille *Kolme iloista pukkia* pienillä muovieläimillä. Tarina on minulle erityisen läheinen, sillä olen leikkinyt sitä lastenlasteni kanssa. ”Kuka kopistelee minun sillalani!” karjui peikko. Ai että se on hauska tarina.

Löysin uudelleen kirjat. Siihen aikaan oli ihan sopivaa, että kirjastovirkailija istui lainaustiskin takana lukemassa. Luin silloin elämäni ainoan Päätalon, *Ihmisiä telineillä*. Olinpa aavistanut, että vuosien kuluttua toimin monta vuotta Kalle ja Leena Päätalon ”hovikuskina” mennessämme Pirkkalaikirjailijoiden kuu-kausikokouksiin.

Jäimme siis Karhulaan.

Rakastin kirjastoa, pientä sinistä puurakennusta. Harjoittelujakson jälkeen sain paikan kirjastoamanuenssin sijaisena. Pääsin perustamaan pienen sivukirjaston kotitaloni naapuriin. Muovitin kirjoja ja tunsin olevani aika merkittävä henkilö.

Poikaystäväkin kävi töissä. Hän meni pian armeijaan. Sen jälkeen lähtisimme avioparina Tampereelle, mistä hän saisi helposti taas töitä. Minä opiskelisin kirjastonhoitajaksi.

Haaveilla on taipumus haihtua.

Osallistuin täysin valmistautumatta Tampereen yliopiston opetusjaoston pääsykokeisiin.

Tampere oli ihana paikka. Haahuilin Aholaidoissa ja Kansanmarketeissa. Pääsykokeissa olin tyhmä kuin täytetty jänis. Ei tullut kutsua opetusjaostoon.

Pakkohan jokin ammatti oli hankkia. Keksin, että minusta tulisi kulttuurisihteeri. Hain sekä Turun että Tampereen yliopistoon opiskelemaan suomen kieltä ja yleistä kirjallisuustiedettä. Mielitäni ei hiukkaakaan askarruttanut, mikä edes on kulttuurisihteeri...

Kutsu tuli molempiin opinahjoihin. Tampere oli itsestäänselvyys.

Poikaystäväkin oli jo lapsena Juupajoella haaveillut asuvansa isona Tampereella.

Häät vietettiin opintolainalla joulukuussa vuonna 1971. Tuula Laaksosesta tuli Tuula Kallioniemi. Puoliso oli armeijassa, minä asuin Vanhalla Domuksella Tampereella ja olin opiskelevinani.

Nekalasta löytyi keväällä 1972 vuokrataksio, johon miehen vapauduttua Kotkan Rannikkopatteristosta köröttelimme pikku Fiatilla. Muuttokuorma oli varsin vaatimaton, rulla miehen tädin kutomaa räsymattoja, hiukan liinavaatteita ja muutama astia.

Opintolainaa oli enää vähän jäljellä.

Yleinen kirjallisuustiede alkoi tuntua tyhjänpäiväiseltä.

”Kulttuurisihteeri” ammattina kuulosti vieraalta kuin galaksin kaukaisin tähti.

Mistä saisi rahaa?

Juuri silloin näin lehdessä ilmoituksen. Etelä-Suomen lennonvarmistuskeskukseen haettiin kolme lennonjohtoapulaista. Ensimmäisiä Suomessa. Koulutus olisi Helsingissä.

Intoa piukassa hakeuduin haastatteluun. Vakuutin haluavani työelämään. Halusin ammatin.

Minusta tuli kuin tulikin lennonjohtoapulainen. Olen siis ollut ”oikeissa töissä”, vaikka eräät tahot, kuten lähipiiri, eivät ole sitä ikinä olleet muka muistavinaan.

Ennen kuin huomasinkaan, olin 22-vuotias nuori rouva ja rasakaana. Esikoinen syntyi vuonna 1973. Äitiyslomaa oli ruhtinaalliset kolme kuukautta. Yksi ennen synnytystä, kaksi sen jälkeen.

Maitopullot vain kilisivät kassissa, kun kiikutimme lasta päivähoittoon kera viikattujen sideharsovaippojen.

Lapsi kiljui kaiket yöt. Väsytti, mutta aamulla oli lähettävä töihin.

Työ ei ollutkaan enää yhtä hohdokasta kuin alussa. Sovinististen lennonjohtajien juoksutyttönäkö olin luomassa uraani.

Humanistisessa tiedekunnassa opiskelu oli sentään ollut helpoa kuin hiekkakakkujen teko. Siispä takaisin opintojen pariin.

Jollain ihme kitkuttelulla onnistuin hankkimaan hum. kandin paperit. Mutta mitä virkaa niillä oli? En voinut hakea opettajan

vakanssia, koska en ollut auskultoinut. En ollut suorittanut toimitusharjoittelua. En siis päässyt toimittajaksi.

Jatkoin haahuilua. Olisi kiusaus vedota sanontaan, että ”on elettävä sellainen elämä, että voi tulla kirjailijaksi”. No, olihan elämä ristiriitaista, sekavaa ja epävarmaa. Kenelläpä ei olisi. Mutta että kuljeskellen kirjailijaksi?

Ei minun päämäärätön pyöriskelyni kyllä täyttänyt kirjailijaksi tulemisen vaatimuksia.

Päädyn 1970-luvun puolivälissä Oriveden peruskouluun väliaikaiseksi yleisaineiden opettajaksi opettamaan uskontoa kuudes-, seitsemäs- ja yhdeksäsluokkalaisille.

Jouduin liittymään kirkkoon, josta olin hiljattain eronnut.

Opetin myös ammatinvalintaa ja tyttöjen liikuntaa.

Orivesi oli viidennen herätysliikkeen tyyssija. Naiiviudessaani haalin omin päin materiaalia oppitunneille. Mistä minä olisin ymmärtänyt, ettei ihan mitä tahansa ihan mistä tahansa uskonnustasta voi mennä lavertelemaan oman vakaumuksensa pohjalta. En halunnut osallistua opettajien raamattupiiriin, joten huomasin yhtäkkiä olevani pelkkää ilmaa opettajainhuoneessa. Onneksi muutama opettaja suostui puhumaan minulle, muuten en olisi sitä lukuvuotta kestänyt. Koin todella olevani työpaikkakiusattu.

En vielä silloin ihan ymmärtänyt, että kaikesta, mitä ihminen kokee, voi kirjoittaa.

Orivedellä viettämäni vuoden kokemukset käytin joitakin vuosia myöhemmin varsin todenmukaisina ensimmäiseen nuortenkirjaani, jonka nimeksi tuli *Toivoton tapaus?*

Oriveden jälkeen olin taas vailla töitä.

Sain väliaikaisen opettajanpaikan Tampereelta Pitkänien psykiatrisen sairaalan nuoriso-osastolta. Kohtasin osastolla tytön,

joka oli ollut oppilaani Orivedellä. Sisälläni alkoi tapahtua jotain. Aloin tuntea polttavaa tarvetta kertoa hänen tarinansa.

Jälkeenpäin tuntuu hurjalta, että sain luettavakseni kaikkien sairaalassa olevien nuorten potilaskertomukset. Minkäänlaista tietosuojaa ei ollut. Oli maailman helpoin temppu kerätä materiaali ja työstää siitä uskottava tarina.

Tarina jäi kuitenkin kesken, kun huomasin lehdessä ilmoituksen kirjoituskilpailusta. Haettiin realistista lastenkertomusta. Mystinen, näkymätön viittiloija kutsui minua kohti polkua, jolle olin astuva.

Kehittelin tarinan Tompasta ja naputtelin sen parvekkeella matkakirjoituskoneella, jonka olin saanut lahjaksi täyttäessäni 18 vuotta. Lähetin tarinan Sanoma Oy:lle.

Yllättäen muistan, että halusin kirjoituskoneen juuri siksi, että minusta tulisi kirjailija. Olen useinkin väittänyt, etten ole haaveillut kirjailijan ammatista sen jälkeen, kun 10-vuotiaana kehitelin alkulauseeseen päättyneen nuortenkirjaidean.

Kun mitään ei kuulunut Sanoma Oy:stä, enkä siis menestynyt kilpailussa, unohdin koko jutun.

Lapsi oli jo nelivuotias, ja olin löytänyt pitkästä aikaa tieni lastenkirjojen pariin. Kävin pojan kanssa kirjastossa monta kertaa viikossa. Kannoin kotiin kassitolkulla kuvakirjoja ja tarinoita. Oli Ole Lund Kirkegaardin *Kumi-Tarzan*, Hannu Mäkelän *Herra Huu*, Roald Dahlin *Kekseliäs kettu*, Eduard Uspenskin *Fedja-setä, kissa ja koir*a, Astrid Lindgrenin *Veljeni, Leijonamieli*, Tove Janssonin *Vaarallinen matka*, Maria Gripen Elvis-sarja. Lastenkirjojen maailma avautui aivan uudella tavalla. Luin pojalle, mutta ahmin myös itse.

Haahuilin edelleen. Mitään taattua ja pysyvää ei ollut. Rahaa-kin tarvittiin.

Näin kaupan lehtitelineessä Reginan, jonka kannessa kerrottiin kirjoituskilpailusta. En muista voitinko, mutta sain novellistani palkkion, joka oli siihen aikaan tuntuva. Hoksasin, että kirjoittamalla voi saada rahaa.

Aloin avustaa Reginaa ja Elämää. Viihdelukemistojen kaava oli helppo, kun sen oli kerran oppinut. Teinivuosina olin harjoitellut tietämättäni lajityyppiä iltaisin nukkumaan mennessäni. Murrosiässä tuli aika, jolloin halusin vanhempieni ihmetykseksi aikaisin nukkumaan. Maltoin tuskin odottaa, että pääsen peiton alle kuvittelemaan romanttisia kohtauksia, joissa olin kulloisenkin ihastukseni kanssa. Ja ihastuksia piisasi! Kohtasimme milloin kesäisellä metsäpolulla, milloin pakkassäässä tähtitaivaan alla. Lunta leijui hiljalleen. Kuljin yksin, ajatuksissani. Askelet lähesivät. Äkkiä hän oli siinä. Katseemme kohtasivat...

Outoa, että tarinat jäivät aina kesken. Useimmiten riitti, että katseet kohtasivat ja kertoivat kaiken. Joissakin variaatiossa sain sentään kutsun istua Tunturi-mopedin takaritsille ja kietoa käteni kuljettajan vyötäisille. Sen jälkeen matkasimme kuin lännenelokuvassa kohti auringonlaskua.

Kevyttä ja mukaansatempaavaa. Vaikeuksien kautta voittoon. Päähenkilö oli nainen. Keskiössä todellinen rakkaus. Monien mutkien jälkeen pari sai toisensa, ja he elivät onnellisina elämänsä loppuun asti aivan kuin vanhoissa prinsessasaduissa. Milloinkaan elämän jatkuminen ei ollut kertomisen arvoista. Oli itsestään selvää, että se oli auvoista. Tarinaan sisältyi aina väärä ja oikea ihminen. Petturi ja kunnon mies. Lopussa paljastuivat todelliset tunteet, jotka olivat syviä ja aitoja.

Eräänä päivänä postiluukusta putosi yllättävä viesti.

kustannusosakeyhtiö
otava

Publishers Editions Verlag

30.3.1977

Tuula Kallioniemi
Järvikatu 8-9 A 8
33710 Tampere 71

Olen saanut kuulla - oikeastaan ihan yksityistä tietä, että Sanoma Oy:n kilpailuun lähettämämme käsikirjoitus on lähipäivinä palaamassa Teille takaisin. Siitä oli kovasti pidetty, mutta jostain teknisestä tai vastaavasta syystä se ei ollut soveltunut heidän käyttöönsä. Olisin kovin iloinen, jos lähettäisitte sen meille katsottavaksi, sillä haluaisimme mielellämme harkita, sopisiko se meidän ohjelmaamme.

Painain terveisin, yhteydenottoanne odottaen,

Marja Kemppinen
Marja Kemppinen

Lasten ja nuorten kirjat
osastopäällikkö

P.S. Olen matkoilla 31.3. - 5.4.

Olin kuin puulla päähän lyöty. Kirjoituskilpailu, johon olin lastenkirjan käsikirjoituksella osallistunut, oli päättynyt aikoja sitten.

Meillä ei ollut sellaista ylellisyyttä kuin puhelin. Mutta jotenkin oli saatava yhteys Otavaan. Lähdin bussilla Tampereen keskustan lennättimeen. Sain sovituksi tapaamisen Marja Kemppisen kanssa.

Se olikin melko monimutkaista, koska lapsi oli järjestettävä hoitoon, ja ainoa mahdollisuus oli mummola Karhulassa.

Siispä kirjoitin kirjeen äidille, koska vanhemmillanikaan ei ollut puhelinta.

Kirjeenvaihto oli siihen aikaan ainoa keino pitää yhteyttä. Kirjeitse opin jopa valmistamaan kaalikeittoa ja lihapullia. Kotona en ollut oppinut juuri mitään arkiaskareita, koska äiti oli ollut kotona ja tehnyt aina ”kaiken muun paitsi kumisaappaat teille lapsille”.

Köröteltiin bussilla Karhulaan mummon luo.

Puhelinkopista käytiin tilaamassa taksi, jotta pääsin Karhulan linja-autoasemalta Helsinkiin lähtevään bussiin. Aamutuimaan muksahdin mummolan portailta rähmälleni sateiselle pihalle. Äiti nauroi vääränään ovenraossa ja totesi kirjailijan urani alkavan lupaavasti.

Olen kuvannut ensi visiittiäni Otavaan historiikissa *Otavan talo sata vuotta*.

*Alakerran eteinen kumisee. Se on synkkä, tumma ja arvokas
kuin entinen kansakoulun johtajaopettaja.*

--

*Ketä varten nämä painavat ovet on tehty? Keitä nuo kaikki
seinillä tuijottavat kasvot ovat?*

--

Vanhat kirjat tuoksuvat seiniä kiertävissä hyllyissä. Tummiin

*ovien takana puhutaan varmaankin Kirjallisuudesta.
Enkä minä tiedä siitä mitään, vaikka pääaineeni on yleinen
kirjallisuustiede. Palleaa kiristää. Kirjoittiko Neruda Rouva
Bovaryn? Odotetaanko minun tietävän jotain Esteettisestä
elämyksestä, Teemasta tahi Juonesta?*

--

*Hän tulee luokseni ja kättelee. Noin nuori? Noin sievä, vaalea
ja herttainen. Noin ystävällinen ja vaarattoman oloinen.
Istuudun varovasti tuolin reunalle ja toivon, etten putoa...*

Historiikkiin kirjoittaessani ei Marja Kemppistä enää ollut.

Pystyn vielä vuosikymmenten jälkeen palauttamaan mieleeni hänen äänensä, kun hän lupaa: ”Ihan hyvä esikoiskirja tästä tulee.”

On sanoja, jotka eivät jostain syystä mahdu suuhuni. Yksi niistä on ”ura”.

Jo ensi tapaamisella Marja Kemppinen alkoi puhua minun urastani. Hän halusi siis tietää, suunnittelinko uraa kirjailijana. Minäkö? Ihminen, jolla oli heppoisehko helppolukuisen lastenkirjan käsikirjoitus Otavassa arvioitavana.

Ensin en tainnut edes tajuta, mistä hän puhui. Jännitti liikaa. Vähitellen ymmärsin, että minun oletettiin suunnittelevan ammattia eli *uraa* kirjailijana. Ikään kuin olisin ollut työhaastattelussa tai pääsykokeissa.

Keskustelun edetessä vastaan tuli toinen askarruttava asia: *sitoutuminen*. Ymmärsin, että minulta odotettiin vastausta, kuinka tosissani olin kirjoittamisen kanssa. Mihin pyrin. Rivien välistä kuului myös edellytys sitoutua nimenomaan Kustannusosakeyhtiö Otavaan.

Tarkoitettiin siis sitä, että jatkossa kirjoittaisin kirjoja, useitakin! Leukaperäni olivat kipeät pinnistelystä, kun yritin näytellä

asioista perillä olevaa, paljon lukenutta ja itsevarmaa tarjokasta. Koetin vältellä epätoivoisesti mää-sanaa, joka oli iskostunut minuun puolison hämäläisestä taustasta. Sitä ennen olin käyttänyt kymiläistä miä-sanaa. Välillä olin ollut hetken myös ”mä” työskenneltyäni kesän Espoon Rinnekodissa kouluttamattomana kehitysvammaisten hoitajana, niin kutsuttuna ”vipparina”.

Poistuin Otavasta pyörällä päästäni mukaan lausunto ”Sinä suvena seikkailtiin” -nimisestä lastenromaanin käsikirjoituksesta. Lausunnon oli Otavalle toimittanut Kerttu Manninen, minulle täysin tuntematon suuruus.

Ensimmäistä kertaa päässäni syttyi todellinen ajatus kirjailijasta ammattina.

Ryhdyin lapsellisesti suunnittelemaan, miten voisin ilman minkäänlaisia työtuloja ryhtyä oitis päätoimiseksi kirjailijaksi.

Naapurirapun pikku Jyrki oli kuin tilauksesta vailla päivähoitajaa. Pienen tienestin turvin päätin uskaltaa.

Tänä päivänä ei kyllä kenellekään taitaisi juolahtaa mieleen heittäytyä vapaaksi taiteilijaksi ilman yhtäkään julkaistua tuotetta. Taidan olla hullu.

Tuula äitinsä Aili Laaksosen
kanssa kävelemässä sunnuntai-
visiitille mummolaan vuonna
1956. Vaunuissa köllöttelee
maaliskuussa 1956 syntynyt
Timo Laaksonen.